

Лектор курсу
Контактна інформація
лектора (e-mail)
Сторінка курсу veLearn

СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ «Теорія соціальних комунікацій»

Рівень вищої освіти – другий
Спеціальність 061 «Журналістика»
Освітня програма «Журналістика»
Рік навчання 1, семестр 1
Форма навчання денна, вечірня, заочна
Кількість кредитів ЄКТС 4
Мова викладання українська
д-р філол. наук, професор Навальна Марина Іванівна
050-410-59-69
mnavalna@gmail.com
<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=5130>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Мета курсу – сприяти фаховій інтелектуальній та універсальній підготовці фахівців із високою морально-етичною та психологічною стійкістю в сучасних надскладних умовах інформаційного прискорення, інформаційного гешефту, інформаційно-психологічних спецоперацій та інформаційних воєн з урахуванням національних і глобальних викликів системи ЗМК, інтеграції традиційних і новаторських теоретико-методологічних підходів. Курс «Теорія соціальних комунікацій» орієнтований на те, щоб дати студентам базові теоретичні знання й практичні навички для оцінювання інформаційних властивостей під час пошуку, створення, збереження, розповсюдження соціальної інформації.

Завдання вивчення дисципліни полягає в тому, щоб наблизити студентів до розуміння предмету курсу, а саме:

- а) закріпити знання про моделі масових комунікацій та види журналістики;
- б) навчитись опрацьовувати соціальну проблематику ЗМІ;
- в) діяти в межах правового поля і законодавчого забезпечення функціонування інформації в суспільстві;

г) фахово опрацьовувати інформацію з метою її соціалізації.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- основні визначення та концепції функціонування соціальних комунікацій;
- умови перетворення комунікації на масову і соціальну комунікацію;
- відомі теорії та моделі масової комунікації та інформації;
- специфіку преси, радіо і телебачення як засобів масової комунікації.
- типи, види, форми і моделі комунікації;
- особливості реклами як моделі, виду і каналу комунікації;
- джерела виникнення і розвитку міжособистісної спеціалізованої і масової комунікації;
- функції масової комунікації;
- теоретичні основи виробництва, мультиплікації, розповсюдження, прийому, розпізнавання та використання інформації;
- способи передачі інформації в комунікаційному процесі;
- види інформації;
- канали поширення інформації;
- методи збору і розповсюдження інформації;
- закони і підзаконні акти, які регулюють журналістську діяльність в Україні;
- загальні характеристики аудиторії ЗМІ;
- особливості, типи і види інформаційних процесів;

– етичні норми та професійні стандарти роботи журналіста;

уміти:

- обґрунтувати сутність, завдання і функції соціальної комунікації;
- включати в комунікаційні системи механізм зворотного зв'язку;
- формувати і структурувати моделі масової комунікації;
- виокремлювати роль соціологічних домінант в масовій комунікації.
- розрізняти типи, види, форми і моделі масової комунікації;
- вміти моделювати соціальні системи, формувати моделі масової комунікації та організувати їх функціонування;
- визначати функції масової комунікації в міжособистісній, спеціалізованій та масовій комунікації
- передавати і приймати інформацію в процесі здійснення різних комунікацій;
- вибрати оптимальний канал комунікації, організувати комунікацію, підтримувати її процес, спілкуватися в горизонтальних і вертикальних структурах;
- встановлювати відповідність інформаційної діяльності згідно з законами України;
- збирати, опрацьовувати й поширювати інформацію в межах чинного законодавства;
- аналізувати журналістські матеріали на відповідність професійним стандартам;
- критично мислити;
- давати експертні оцінки соціальним комунікаціям сучасної України.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК05. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

спеціальні (фахові, предметні) компетентності (ФК):

СК01. Здатність використовувати спеціалізовані концептуальні знання з теорії та історії журналістики, новітні технологічні досягнення для розв'язання задач дослідницького та інноваційного характеру у сфері журналістики.

СК02. Здатність критично осмислювати проблеми у сфері журналістики та дотичні до них міждисциплінарні проблеми.

СК06. Здатність інтегрувати знання та розв'язувати складні задачі журналістики у широких та/або мультидисциплінарних контекстах, за умов неповної або обмеженої інформації з урахуванням аспектів соціальної та етичної відповідальності.

програмні результати навчання:

ПРН02. Аналізувати та оцінювати потенційний вплив розвитку технологій на сучасний стан та розвиток журналістики.

ПРН03. Проводити збір, інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел, включаючи наукову та професійну літературу, бази даних, та перевіряти їх на достовірність, використовуючи сучасні методи досліджень.

ПРН06. Оцінювати достовірність інформації та надійність джерел, ефективно опрацьовувати та використовувати інформацію для проведення наукових досліджень та практичної діяльності.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/ лабораторні, практичні, семінарські)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
1 семестр				
Тема 1. Вступ до курсу «Теорія та історія соціальних комунікацій»	2/2	Розглянути соціальні комунікації як науку. Засвоїти особливості виникнення й розвитку соціальних комунікацій; теорії і методи соціальної комунікації; масову комунікацію як соціальне явище; підходи до розуміння сутності масової інформації та розвиток сучасних теорій комунікації.	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	9
Тема 2. Соціальна комунікація. Термінологічні і теоретичні	2/2	Засвоїти теорії символічного інтеракціонізму, бігевіоризму, теоретичної соціології, «істинної» та «помилкової» комунікації. Знати поняття:	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій,	9

особливості		культурна комунікація; рекламна комунікація; раціоналістський та ірраціоналістський підхід у вивченні комунікації; метод аналізу соціальних мереж. концепції технологічного детермінізму; теорія інформаційного суспільства; етнологія комунікації; класична позитивістська методологія суб'єктно-об'єктних диспозицій; неklasична методологія; когнітивна модель; теорія мовних (комунікативних) актів; базові складові соціальних комунікацій.	виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	
Тема 3. Генеза теорій масових і соціальних комунікації та інформації в ХХ-ХХІ ст.	2/2	Розуміти масову комунікація як соціальне явище (теорія Макса Вебера), проблеми масової комунікації. Засвоїти поняття: нова комунікаційна стратегія; теорія масового суспільства (ГербертБлумер); фашизм як теорія; критична теорія (Франкфуртська школа); теорія гегемонії масової комунікації; теорія егалітарної масової комунікації або модель рівних можливостей; комунікативістика; структурний функціоналізм; деконструкціоналізм; соціономіка; концепція вільного потоку інформації; Бірмінгемська школа; методологічний колективізм; культурологічна теорія комунікації; теорії нон комунікації; теорія «інформаційного суспільства»; теорія комунікативної компетентності; теорія мінімального пізнання.	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	9
Тема 4. Функціональність соціальної інформації	2/2	Розуміти поняття: міжособистісна, спеціалізована та масова комунікація; функції масової комунікації; суть масової комунікації; масова аудиторія; поняття «маса»;	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання	9

		ЗМК; ЗМІ; мережа та структура соціальної комунікації; функції соціальної інформації; багатоканальність масової комунікації; функції та характеристики масової комунікації.	самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	
Тема 5. Мережа та структура соціальної комунікації	2/2	Розуміти поняття соціологія масових комунікацій; мережа та структура соціальної комунікації; ефект «інформаційних очок»; типи комунікації (за А.Соколовим); інформаційний підхід; дезінформаційний підхід; функції соціальної інформації.	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	9
Тема 6. Концепції свободи слова і теорії журналістики	6/6	Знати генезу теорій і концепцій свободи слова; ідейно-теоретичні концепції свободи преси (абсолютної свободи – Дж.Мільтон, державного контролю – Платон, Т.Гобс, Дж.Лок, авторитарні – Ж.-Ж.Руссо, Г.Гегель, ліберальні – Д.Юм, Дж.Ераскін, Дж.Стюарт Міль, соціальні – В.Вейтлінг, К.Маркс, Ф.Енгельс, В.Ленін); авторитарну систему журналістики, лібертарійську систему журналістики; журналістику соціальної відповідальності; тоталітарну (соціалістичну) систему журналістики.	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	9
Тема 7. Модель інформаційного балансу	122	Розуміти поняття: «баланс-дисбаланс»: корекція стереотипів; субстанційну природу інформації; модель інформаційного балансу.	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	9
Тема 8. Західні моделі журналістики і масової	4/4	Знати: модель процесу масової комунікації Вілбура Шрамма; соціологічну модель Джона та Матильди Райлі; соціальну	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка	9

комунікації		модель М. де Флера; психологічну модель Герберта Малецькі; суспільно-культурну модель А.Тудора.	презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	
Тема 9. Радянські моделі журналістики і масової комунікації	2/2	Знати: соціологічні моделі А.Алексєєва. Соціологічна модель М.Лаурістін; соціально-психологічну модель Ю.В.Воронцова; модель телевізійної журналістики Е.Г.Багірова.	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	9
Тема 10. Українські моделі журналістики	4/4	Знати: конфігуранційну модель журналістського тексту В.Шкляра; системний конфігуратор аргумента (В.Шкляр); різновиди аргументації в журналістиці (В.Здоровега); системний конфігуратор ідеї (В.Шкляр); системний конфігуратор проблеми (В.Шкляр); лінгвосоціокультурні моделі Ольги Федик; інформаційно-інтерпретаційну модель відображення; модель ефективності журналістики; українську універсальну модель журналістики (М.Житарюк); типологічну модель сучасної журналістики України (М.Житарюк).	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	9
Тема 11. Огляд прикладних соціокомунікативних моделей	2/2	Знати семіотичні моделі (Романа Якобсона, Юрія Лотмана, Умберто Еко, текстова модель Олександра П'ятигорського); герменевтичну модель Густава Шпета; соціологічну модель П'єра Бурдьє; прагматичну модель Пола Грайса; стереотипну модель комунікації; культурологічну модель Михайла Бахтіна; прагматичну модель Чарльза	Написання конспектів, доповідей, тестів, підготовка презентацій, виконання самостійної роботи, підготовка до практичного заняття.	9

		Морріса; наративну модель Цветана Годорова; літературну модель Віктора Шкловського; модель контент-аналізу Оле Хольсті; розвідувальну модель Вашінгтона Плетта; конфліктологічну модель Вільяма Юрі.		
Всього за семестр	100			
Іспит				
Навчальна робота	70			
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

<i>Політика щодо дедлайнів та перескладання:</i>	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання завдань практичних занять відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
<i>Політика щодо академічної доброчесності:</i>	Списування під час заліку заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Реферати, есе повинні мати коректні текстові посилання на використану літературу.
<i>Політика щодо відвідування:</i>	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету).

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗДОБУВАЧІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна

1. Гарбадин А. Теорія комунікативної дії Ю. Габермаса: теоретична спорідненість з ідеями демократії. *Політична наука в Україні: стан і перспективи*: матеріали всеукраїнської наукової конференції (Львів, 10-11 травня 2007). Львів, 2008. 308 с.
2. Городенко Л. М. Комунікативні парадигми розвитку мережевих соціальних спільнот. *Інформаційне суспільство*. 2014. Вип. 19. С. 34–42.
3. Городенко Л. М. Структурні особливості інформації в системі мережевих комунікацій. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна*. 2012. Вип. 3. С. 52–55.
4. Городенко Л. М. Українські журналістикознавчі дослідження мережевої комунікації. *Українське журналістикознавство*. 2012. Вип. 13. С. 10–14.
5. Городенко Л.М. Класифікація ознак мережевої комунікації. *Проблеми соціальної комунікації*. 2012. Вип. 15. С. 25–29.
6. Житарюк М.Г. Структурно-елементні моделі-конфігуратори (В.Шкляр, В.Здоровега) // Соціокультурна модель журналістики: традиції і новаторство. Львів, 2008. С.362-365. Див. також електронний ресурс. Режим доступу: http://ztmmi.ucoz.ru/ld/0/33_monograf_a5_cd.pdf
7. Житарюк М.Г. Теорії когнітивної відповідності: функціональні параметри і проблеми ефективності інформаційного балансу в сучасному журналістикознавстві. *Соціокультурні моделі журналістики: традиції і новаторство*. Львів, 2008. С.139-196; . Див. також електронний ресурс. Режим доступу: http://ztmmi.ucoz.ru/ld/0/33_monograf_a5_cd.pdf
8. Збрицька Л. Г. Медіатизація політичного конфлікту в умовах глобалізуючогося світу (на прикладі сучасного українського суспільства) [Текст] : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02; Тавр. нац. ун-т ім. В. І. Вернадського. Сімферополь, 2010. 16 с.
9. Інформаційна та кібербезпека: соціотехнічний аспект: [підручник]. Київ, 2015. 288 с.
10. Кислова О. М. Нові медіа як комунікативні технології XXI століття: наслідки мережевізації та інтелектуалізації комунікацій. *Соціальні технології: заради чого? Яким чином? З яким результатом? :* [монографія]. Колектив авторів, наук. ред. В. І. Подшивалкіна. Одеса, 2015. С. 277–288.
11. Мак-Квейл Д. Теорія масової комунікації. Львів : Літопис, 2010. 538 с.
12. Манфред Май. Медіа-політика в інформаційному суспільстві [Текст] / [пер. з нім.: В. Климченко та В. Олійник ; за ред. В. Іванова]. Київ : Академія Української Преси : Центр Вільної Преси, 2011.
13. Медіа. Бізнес. Громадськість. Влада: взаємодія на шляху до євроінтеграції [Текст] : матеріали укр.-пол. наук.-практ. конф. «Регіональні засоби масової інформації, бізнесові структури та органи місцевого самоврядування: взаємодія на шляху до євроінтеграції (досвід України та Польщі)» / ред. І. Бакушевич, Київ : Кашуба. Тернопіль : ТІСІТ, 2003. 255 с.
14. Медіа. Демократія. Культура [Текст] : монографія / Л. Аза [та ін.] ; за ред. Н. Костенко, А. Ручки ; Ін-т соціол. НАН України. Київ : Ін-т соціол. НАН України, 2008. 356 с.
15. Медіакомунікації війни [Текст] : кол. монографія / [О. В. Безручко та ін. ; наук. ред. О. М. Холод]. Київ : Ред. наук. журн. «Соціальні комунікації: теорія і практика», 2016. 232 с.
16. Медіакомунікації та соціальні проблеми [Текст] : зб. навч.-метод. матеріалів і наук. ст. : в 3 ч. / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики, каф. соц. комунікацій. Київ : Київ. нац. ун-т, 2012. 289 с.
17. Медіаполітична система в сучасній Україні (інтегрована комунікаційна модель) [Текст] : автореф. канд. політ. наук: 23.00.02. Дніпропетровський національний ун-т. Дніпропетровськ, 2004. 18 с.
18. Петрова Н., Якубенко В. Медіа-право [Текст] : для студ. ф-тів/від-нь журналістики на замовлення проекту ЄС «Жорна» ; Ін-т журналістики КНУ ім. Т. Шевченка. Київ : [б. в.], 2007. 276 с.
19. Потятиник Б. Медіа: ключі до розуміння [Текст] Львів : ПАІС, 2004. 312 с.
20. Почепцов Г. Г. Соціальний інжиніринг: соціо- і психотехніки управління великими масами людей. Київ, 2010. 254 с.
21. Почепцов Г. Г. Теорія комунікації. Київ, 1999. 308 с.

22. Різун В. В., Цимбаленко Є. С. Медіакомунікації: до визначення понять. *Українське журналістикознавство*. 2013. Вип. 14. С. 50.
23. Руда О. Мовне питання як об'єкт маніпулятивних стратегій у сучасному українському політичному дискурсі: [монографія]. Київ, 2012. 232 с.
24. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації: [підручник]. Черкаси, 2011. 350 с.
25. Семенюк Г. С. Медіавіруси як складник контенту українських мережових видань [Текст]: автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.0 ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка, Ін-т журналістики. Київ, 2013. 15 с.
26. Семенюк Э.П. Информационный подход к познанию действительности. Киев: Наук. думка, 1988. 173 с.

Додаткова

1. Бацевич Ф. Основи комунікативної лінгвістики: [підручник]. Київ, 2004. 344 с.
2. Городенко Л. М. Цифрова та інформаційна нерівність у мережовій комунікації. *Інформаційне суспільство*. 2012. Вип. 16. С. 56–59. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/is_2012_16_12.
3. Етика мережового спілкування. URL: <http://ladyfacts.xyz/kultura-isuspilstvo/etika/65636-etika-merezhevogo-spilkuwannja.html>.
4. Жигаліна О.О. Блог як гіпержанр інтернет-комунікації. *Психолінгвістика*. 2009. Вип. 4. С. 210-216. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/psling_2009_4_28.
5. Канаев Д. А. Практика медиапланирования. URL: http://www.mediaplanirovanie.ru/ru/mediaplanning/theory_and_practice/articl.
6. Новітні медіа та комунікаційні технології: комплекс навчальних програм для спеціальностей «журналістика», «видавнича справа та редагування», «реклама та зв'язки з громадськістю» / За заг. ред. В. Е. Шевченко. Київ, 2012. 412 с.
7. Почепцов Г. Г. Мережові комунікації. URL: http://osvita.mediasapiens.ua/ethics/manipulation/merezhevi_komunikatsii/.
8. Різун В. В. Природа й структура комунікативного процесу. URL: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article>.
9. Сорокіна Л. Комунікативна стратегія vs. маніпулятивна стратегія. *Актуальні питання іноземної філології*. 2015. № 2. С. 101-104.
10. Сочалов В. Медіакомунікативні технології в системі держуправління Сингапуру. *Актуальні проблеми державного управління*: зб. наук. праць. Одеса, 2014. Вип. 4 (60). С.173–176.
11. Стасюк Т.В. Концептуалізація термінопоняття «технологія» в діахронічній та синхронічній перспективі. *Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія*. 2014. Вип. 28. С. 39–45.
12. Сухорольський П.М. Персоналізація в Інтернеті та її вплив на забезпечення прав людини. *Правова інформатика*. 2013. № 4. С. 3–9.
13. Шилінська І. Лінгвостилістичні аспекти інтернет-комунікації. *Мандрівець*. 2014. № 5. С. 67–69.
14. Шкіцька І. Ю. Маніпулятивні тактики позитиву: лінгвістичний аспект: [монографія]. Київ., 2012. 440 с.

Інформаційні ресурси

<http://www.journ.univ.kiev.ua/> – Офіційний сайт національного університету імені Тараса Шевченка.

<https://texty.org.ua/d/2018/media-ranking/list.html> – українських медіа.